

Krupová Z., Krupa E., Wolfová M., Michaličková M.: Ekonomika šľachtienia dojných oviec 1. Ekonomická váha ukazovateľa v selekcii. In Chov oviec a kôz, roč. 32, 2012, č. 4, str. 6-7, ISSN 1336-4715.

Ekonomika šľachtienia dojných oviec

1. Ekonomická váha ukazovateľa v selekcii

Na stránkach časopisu Chov oviec a kôz sme Vám v roku 2010 priniesli článok o ekonomicky najdôležitejších ukazovateľoch našich dojných oviec. S odstupom času Vám prinášame sériu článkov detailnejšie zameraných na problematiku ekonomiky chovu a ekonomických váh ukazovateľov dojných oviec. Naším cieľom je upriamiť Vašu pozornosť na ukazovatele, ktoré sú pre chovateľov najdôležitejšie. Prinesieme aktuálne hodnoty ekonomických váh ukazovateľov, ako aj ich reálny význam pre ekonomiku celého chovu.

Labyrinth ekonomickej efektívnosti chovu

Úspešnosť každého ekonomicky orientovaného produkčného systému je v prvom rade závislá od schopností chovateľa správne reagovať na meniace sa podmienky. Iba správne manažérske rozhodnutia zabezpečia efektívnosť systému a presadenie sa na trhu komodít. Vysoký počet faktorov, ktoré vplývajú na ekonomický výsledok podniku je dôkazom, že sa nejedná o jednoduchú záležitosť. V zásade ide o kombináciu faktorov prostredia (v priemere vplývajú 60-70%) a genetického potenciálu zvierat (10-30%). Veľkú pozornosť musí chovateľ venovať produkčným možnostiam prostredia a chovaných zvierat, ľudským zdrojom ale aj „náladám“ na trhu komodít. Všetky aspekty je potrebné skĺbiť tak, aby boli produkčné možnosti optimálne, ale zároveň aj efektívne využité. Nehovoriac o tom, že chov zvierat je „behom na dlhé trate“, a ekonomické podmienky (ceny vstupov a produktov) sa menia v oveľa kratších časových intervaloch. Preto je pre chovateľa veľmi dôležité tieto faktory poznať a správne na ne reagovať. Jednou z najúčinnějších metód ako sa orientovať v spleti produkčných, reprodukčných a ekonomických faktorov, je využívanie rôznych kombinácii biologicko - ekonomických postupov, ktoré vo výsledku vyčíslujú ekonomickú hodnotu znakov, na ktoré je možné v plemenitbe efektívne selektovať. Tieto dokážu úspešne a veľmi presne popísať aktuálnu ekonomickú situáciu chovu a zároveň definovať slabé stránky vo výrobnom a ekonomickom prostredí. Len ich presné definovanie a využitie môže chovateľovi pomôcť pri

zlepšovaní efektívnosti chovu. Prostriedkami ako zvýšiť ekonomickú efektívnosť chovu je napr. optimalizácia chovateľských podmienok (napr. výživa, technika chovu, organizácia práce) ale aj šľachtenie, teda zlepšovanie genetického potenciálu zvierat. Zlepšenie genotypu zvierat má totiž okrem chovateľského aj ekonomický aspekt. To znamená, že potomkovia cielene selektovaných zvierat budú v budúcnosti produkovať s vyššou ekonomickou efektívnosťou, než ich rodičia v súčasnosti. Čo je nespornou ekonomickou výhodou hlavne pri neustále rastúcich cenách výrobných vstupov.

Selekcia našich dojných oviec

Ukazovatele, na základe ktorých sú zvieratá selektované (hodnotené), zohľadňujú chovateľské a ekonomické hľadiská. Naše dojné plemená oviec, teda zošľachtená valaška a cigája, sú v súčasnosti hodnotené (selektované) na základe piatich základných ukazovateľov. Tieto sú súčasťou bonitačného kľúča a ich ekonomický význam je naznačený maximálnym počtom bodov (koeficient významnosti), ktoré je možné za danú vlastnosť zvieratú prideliť (Tabuľka 1). Napríklad, najvyšší počet bodov (max. 25) je možné prideliť na základe plemennej hodnoty zvierata združujúcej produkčné a kvalitatívne parametre mlieka a pre veľkosť vrhu. Ďalšími, najviac hodnotenými ukazovateľmi, sú znaky exteriéru a plemenná hodnota pre intenzitu rastu jahniat, za ktoré je možné selektovanému zvieratú prideliť maximálne 20 bodov. Sortiment a charakter vlny je ocenený maximálne 10 bodmi. Uvedené koeficienty významnosti boli stanovené na základe kvalifikovaného odhadu chovateľov a šľachtiteľov a zohľadňovali produkčnú úroveň plemien a ekonomické podmienky v čase jeho vzniku. Súčasný stav na trhu ovčích komodít je však iný, hlavne čo sa týka cien mlieka, jahniat a vlny. Tieto faktory priamo vplývajú aj na produkčné zameranie, ktoré sa stále viac a viac posúva k produkcii mlieka. Z tohto dôvodu je dobré mať metódy, ktoré dokážu zohľadniť všetky produkčné a ekonomické ukazovatele chovu a ktoré umožňujú ich rýchlu aktualizáciu pri zmene podmienok.

Softvér ECOWEIGHT

S týmto cieľom bol vyvinutý softvér ECOWEIGHT (Wolf, Wolfová, Krupová a Krupa; 2011), ktorý vznikol v spolupráci Centra výskumu živočíšnej výroby v Nitre a VÚŽV Praha.

Softvér umožňuje modelovať aktuálne produkčné, reprodukčné a ekonomické ukazovatele v chove dojných ale aj nedojených oviec a dobytka. Umožňuje stanoviť ekonomické váhy viacerých ukazovateľov a vybrať tie, ktoré sú pre dané plemeno v daných produkčných podmienkach najdôležitejšie. Zároveň syntetizuje všetky faktory výroby, a tak pomáha pri hľadaní produkčných a ekonomických optim chovu. Podáva teda ucelený pohľad na aktuálnu produkčnú a ekonomickú situáciu v chove a zároveň môže užívateľovi pomôcť pri rozhodovaní o nasledujúcom smerovaní chovu. Napriek tomu, že autormi softvéru sú len štyria ľudia, tento softvérový produkt zahŕňa dlhoročné poznatky a skúsenosti ďalších kolegov napr. doc. RNDr. M. Margetína, PhD., Ing. M. Oravcovej, PhD., Ing. M. Milerského, PhD. a Ing. J. Daňa[†], CSc., za čo im aj touto cestou ďakujeme. Zároveň vyslovujeme veľké poďakovanie chovateľom dojných oviec, s ktorými dlhodobo spolupracujeme, za ich otvorenosť a dôveru pri poskytovaní produkčných a ekonomických ukazovateľov. Viac informácií o programe ako aj jeho aktuálnu verziu pre výpočet ekonomických váh dobytka a oviec môžete nájsť na webovej stránke CVŽV Nitra (http://www.cvzv.sk/index.php?option=com_content&view=article&id=226:ecoweight).

Nasledujúce príspevky zameriame na špecifiká produkčných systémov dojných oviec na Slovensku z pohľadu ekonomiky chovu a ekonomických váh ukazovateľov.

Tento článok bol realizovaný v rámci Rezortného projektu výskumu a vývoja č. 3 a v rámci projektu CEGEZ č. 26220120042, na základe podpory operačného programu Výskum a vývoj financovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a projektu ČR č. MZE 0002701404.

¹Ing. Zuzana Krupová, PhD., ²Ing. Emil Krupa, PhD., ²Ing. Marie Wolfová, PhD., ¹Ing. Monika Michaličková

¹CVŽV Nitra; ²VÚŽV Praha-Uhřetěves

Tabuľka č.1: Bonitačný kľúč dojných oviec s kombinovanou úžitkovosťou na Slovensku

Ukazovateľ	Hodnotenie				
	Plodnosť	Intenzita rastu	Vlna	Mlieková úžitkovosť	Exteriér
Body	x	x	xx	xxx	0-5

Koeficient významnosti	x	x	xx	xxx	4
Počet bodov	5-25	0-20	0-10	5-25	0-20

Zdroj: ZCHOK, PS SR, CVŽV, SPU (2010)